

Kapitel 4. Den politiske magt – kapitalistisk demokrati

USA er et demokrati, og det indebærer flertalsstyre. Så hvordan har det været muligt i de sidste årtier at føre en politik, der har unddraget størstedelen af den amerikanske befolkning en andel i den økonomiske vækst og samtidig givet de fleste et mere stresset arbejdsliv?

I ethvert samfund må politikken først og fremmest varetage de herskende økonomiske interesser. Fordi politikerne ellers får svært ved at forblive politikere, men også fordi det normalt vil gå skidt for landet – i hvert fald umiddelbart – hvis det går skidt for økonomiens kaptajner. I et kapitalistisk samfund afhænger løn og beskæftigelse for menigmand af et fremgangsrigt erhvervsliv, altså gode vilkår for selskaberne.

På et mere underordnet plan er der naturligvis også økonomiske interesse modsætninger, som politikerne må navigere imellem. Nok er lønarbejderne afhængige af at virksomhederne tjener godt, men de har også en interesse i at en pæn del af den producerede værdi tilflyder dem i form af højere løn. Som nævnt i Kapitel 1 understreger efterspørgselsøkonomer (Keynesianere) at en god løn harmonerer med den almene interesse (for uden efterspørgsel ingen produktion), mens de i dag dominerende udbudsøkonomer lægger vægt på virksomhedernes interesse i at maksimere profitten (for ellers går det ud over investeringerne og konkurrenceevnen).

Økonomer og politikere vil normalt fremstille den økonomiske politik, som de foretrækker, som saglig, dvs. i overensstemmelse med den almene interesse eller landets bedste; økonomer for at stive det videnskabelige image af, politikere for at få opslutning fra så brede kredse som muligt. Renteforhøjelse eller inflationsbekæmpelse begrundes ikke med at nu skal finanskapitalens interesser varetages. Men igen: Varetagelse af særinteresser er ikke hele baggrunden; de nævnte indgreb kan udmærket også fremme den almene økonomiske udvikling.

I dette kapitel skal vi se nærmere på forholdet mellem økonomi og politik i USA.

Dette forhold har to sider. For det første økonomiens påvirkning af politikken, især gennem selskabernes lobbyarbejde; for det andet politikens påvirkning af økonomien gennem de rammer som lovgivningen sætter – eller ikke sætter – for den økonomiske aktivitet, og gennem den økonomiske politik som Præsidenten og Federal Reserve iværksætter.

Kapitler afsluttes med en økonomisk vurdering af den amerikanske demokrati.

Fra økonomi til politik

De økonomiske interessers påvirkning af den politiske proces er i de sidste årtier blevet mere åbenbar, men få steder så udpræget som i USA.

I Europa er der stadig en norm om at politikerne ikke må lade deres privatøkonomiske interesser påvirke deres offentlige virke; deraf forargelsen over Berlusconi, når han lader lovene ændre så hans korrupte transaktioner bliver legale.

I USA gælder tilsvarende normer. Da Cheney blev vicepræsident måtte han træde tilbage fra sin stilling som chef for Halliburton, der er en af de største militær-industrielle virksomheder i landet, og da Rubin blev finansminister under Clinton måtte han tilsvarende opgive sit chefjob i en af de største amerikanske mæglervirksomheder. Tilsvarende tæller det som korruption, hvis medlemmer af Kongressen modtager penge fra erhvervslivet, såfremt beløbet går til deres private forbrug (golfrejser til England, som tilfældet var ved den skandale i begyndelsen af 2006, som fældede Republikanernes ledere i Kongressen).

Men så længe privatøkonomien ikke kompromitterer det politiske arbejde, er der få legale eller moralske grænser i USA. For nogle årtier siden var dansk politik i høj grad åben

interessepolitik, så dengang var det ikke et særsyn at repræsentanter for fagbevægelsen, landbruget eller erhvervslivet blev hentet ind som ministre eller folketingsmedlemmer, men i dag ses det sjældent fordi de fleste partier gerne vil fremstå som varetagere af almene interesse; det ville nok ikke gå an, hvis direktøren for Danske Bank blev udnævnt til finansminister eller hvis en chef i A. P. Møller blev erhvervsminister. En tilsvarende udvikling har ikke fundet sted i USA, snarere tværtimod, som de to eksempler illustrerer. Det kan også nævnes at Lockheed skrev udkastet til republikanernes forsvarsprogram, og at selskaberne rutinemæssigt definerer USA's holdning i WTO forhandlinger. Der gøres ingen hemmelighed ud af at de øverste ledere i administrationen, Kongressen og Federal Reserve har meget tætte forbindelser til den finansielle og produktive kapital, eller at de personligt er meget rige. Bush og hans regering har personlige forbindelser til olie- og militærindustrien, og de fleste af dem er mangemillionærer.¹

Fagbevægelsen havde tidligere en betydelig indflydelse i kraft af dens forbindelse til Demokraterne, men i dag tæller den ikke meget politisk; siden 1984 har partiet fået flere donationer fra selskaber end fra fagforeninger. Andelen af lønarbejdere, der er organiserede, har været faldende gennem mange år, fra 30-35% indtil 1960 over 16% i 1989 til 12,5% i dag (8% i den private sektor og 36% i den offentlige). Valget af Sweeney til præsident for AFL-CIO (det amerikanske LO) i 1995 gav en venstredrejning, med modstand mod NAFTA, deltagelse i demonstrationerne i Seattle og et opgør med den traditionelle anti-immigrant holdning, men det har ikke kunnet forhindre en fortsat svækkelse af fagbevægelsen. Den skyldes overgangen til servicesamfundets mere heterogene lønarbejdere, skiftet fra heltidsarbejde til løsere tilknytning til arbejdsmarkedet samt manglende evne til at matche kapitalens internationalisering med en tilsvarende internationalisering af lønarbejderne. Det skyldes også politiske indgreb fra især Reagan og Bush Junior. Ligesom Margaret Thatcher knækkede den engelske fagbevægelse gennem kampen mod minearbejderne, gjorde Reagan op med strejkende flyveledere ved at fyre dem; desuden gjorde han det lettere at flytte produktion til ikke-organiserede områder. Bush forbød organisering af de offentligt ansatte indenfor det nye sikkerhedsministerium.

Da andre interessegrupper såsom miljøbevægelsen også har været i defensiven i mange år, er det i praksis næsten udelukkende erhvervslivet, der påvirker den politiske proces.² Dette sker gennem lobbyindsatsen, hvor donationer til politikere kanaliseres gennem Political Action Committees (PACs). Tidligere arbejdede de forskellige kapital- og erhvervsgrupper hver sig og derfor ofte imod hinanden, hvilket gav politikerne flere valgmuligheder ved fastlæggelsen af politikken. I dag er disse interesser bedre organiseret, især gennem Business Round Table. Denne organisation tæller CEOer fra de 200 største selskaber, repræsenterende halvdelen af USA's BNP, så de kan tale med stor vægt; i 90'erne lykkedes det fx at blokere forslag om at aktieoptioner til CEOer skulle tælle som løn, hvilket ville have reduceret selskabernes overskud og derfor aktiekurserne, mens forsikringsselskaberne og medicinalindustrien fik forhindret Clinton's reform af sundhedssektoren. Normalt spilles på to heste, Republikanerne og Demokraterne, dog med en overvægt til førstnævnte i de senere år.

Arbejdet udføres af professionelle lobbyister, der arbejder med argumenter og med penge. Det er ulovligt direkte at købe et Kongresmedlem til at stemme på en bestemt måde, og selve afstemningen er kun en del af det politiske resultat, som der sigtes mod; det er lige så vigtigt at engagere en politiker i en kampagne blandt kolleger og i pressen for en bestemt sag. Påvirkningen er indirekte. For at udføre sit politiske arbejde må en politiker have mange penge til rådighed, langt flere end privatformuen eller lønnen som folkevalgt kan bidrage med; derfor er de nødt til at appellere om donationer. Erhvervslivet finansierer således en betydelig del af den demokratiske proces i USA. En politiker er naturligvis formelt fri til at

mene og stemme, som han eller hun vil, men for at fungere som en effektiv politiker er det nødvendigt med en fornuftigt sammensat portefølje af donationer.

Kapitalbehovet er især påtrængende, når politikerne skal vælges eller genvælges. I andre lande finansieres valgkampe af partierne, dvs. deres medlemmer, og af offentlige tilskud til partierne, men i USA er det den store kapital, der leverer pengene. Ved præsidentvalg har disse beløb nu nået svimlende højder, og ved primærvalg holdes der lige så meget øje med investorenes skiftende præferencer som med kandidaternes stilling i meningsundersøgelser; ingen kandidat kan blive valgt til en betydende post uden støtte fra erhvervslivet. I slutningen af 1800-tallet købtes politikerne direkte, men det er som sagt forbudt i dag. Men kapitalbehovet sætter grænser for de synspunkter, der kan ytres, og hvis man efter at være blevet valgt svigter ens økonomiske støtter, skal man ikke regne med at blive genvalgt.

Disse finansieringsmekanismer, sammenholdt med at fagbevægelsens svækkelse har givet kapitalen hegemoni over den økonomiske påvirkning af politikken, kan langt hen ad vejen forklare de sidste årtiers erhvervsvenlige politik samt det forhold at det har været muligt i et demokrati at udelukke flertallet fra frugterne af den økonomiske vækst. Gennem deregulering, skattebegunstigelser og direkte støtte ('corporate welfare') har kapitalen øget sin magt, især gennem mulighed for at unddrage sig lovgivning, som er belastende for den. Hvis skatten er for høj kan selskabet nu emigrere til Cayman Island, hvis miljølovene er for skrappe eller arbejdsmarkedet ikke tilstrækkeligt fleksibelt kan det outsource produktionen til Mexico eller Vietnam, og hvis renten er for lav kan finanskapitalen emigrere til Europa eller Japan snarere end at investere i USA. Disse ting kunne ikke gøres med samme lethed for 30 år siden.

Enhver politiker og enhver præsident kender disse mekanismer. Derfor ser de det som nødvendigt, for amerikanernes bedste, at tilpasse politikken til kapitalens behov. Og derfor vil det i den moderne kapitalisme ikke gøre den store forskel om den næste præsident bliver demokrat eller republikaner. Det er måske grunden til at kun halvdelen af vælgerne normalt ulejlig sig med at stemme.

Valget i 2008 kan ændre USA's udenrigspolitik fra satsning på énsidige militære løsninger til en mere samarbejdsorienteret linie, det kan ændre prioriteringen af de offentlige udgifter mellem militære og sociale formål, og det kan give ændringer i værdi- eller identitetspolitikken (statens forhold til abort, homoseksuelle og religion). Men det vil ikke ændre de interesser, som den økonomiske politik varetager. Amerikanerne er selv uden illusioner om systemets karakter og udviklingstendensen: I 1984 mente 49% at regeringen køres af 'nogle få store interesser, som meler deres egen kage'; i 1995 var denne procent steget til 79.

Økonomiens påvirkning af politikken går også via mediernes formning af den politiske opinion.

Mens der i Europa endnu er demokratisk styrede medier, især i form af offentligt kontrollerede fjernsynskanaler, er medierne i USA – fjernsyn, radio, film, aviser – næsten udelukkende private. Kontrollen med dem har undergået en bemærkelsesværdig koncentrationsproces. Antallet af hinanden uafhængige kilder til nyheder er faldet fra 50 i 1980 over 10 i 1997 til 5 i 2004, bl.a. grundet deregulering af branchen. De 5 står for 90% af informationsstrømmen.

Denne håndfuld mediegianter bestemmer hvilke informationer, der skal bringes og ikke bringes, og hvilke meninger der skal fremmes eller ikke fremmes. I nogle tilfælde er de politiske prioriteringer åbenbare; det gælder Murdoch's News Corp og Fox News, der ikke har prætensioner om alsidighed. Andre medier er mere åbne. Men for dem alle gælder at de må tilfredsstille aktionærernes interesse i et pænt afkast på den investerede kapital, og de må tiltrække annoncører gennem stor udbredelse. Den umiddelbare prioritet er derfor at være

populære, altså tilfredsstillende befolkningens behov indenfor dette særlige område. Samtidig er det klart at journalisterne ikke kan tilsmudse deres egne rede ved at støde de kapitalinteresser, som finansierer dem. En balancegang er derfor til tider nødvendig.

Dette er den objektive ramme om den politiske meningsdannelse i USA. Men når det er sagt, må det også understreges at der er få lande i verden, der giver mere frihed til at ytre, hvad man måtte mene, om end det stadig er uklart i hvilket omfang krigen mod terror vil give en overvåget ytringsfrihed. Det er ikke en formalitet at fx Chomsky kan skrive og udgive hvad han vil.

Fra politik til økonomi

Den produktive og finansielle kapital har forskellige og til dels modstridende interesser i forhold til den førte økonomiske politik.

Selskaberne låner penge, og de ønsker naturligvis at låne billigst muligt, altså til den laveste rente; hvis de låner ved at udstede og sælge obligationer, ønsker de at sælge disse så dyrt som muligt, for høj kurs er ensbetydende med lav (effektiv) rente. For finanskapitalen er renten ikke omkostning, men indkomst, og derfor ønsker den en høj rente, – også for bedre at kunne konkurrere på det globale finansmarked om at tiltrække kapital til USA.

Den produktive kapital lever af at producere og sælge, herunder til udlandet. Den ønsker en svag (billig) Dollar, så amerikanske varer bliver billige og dermed konkurrencedygtige på eksportmarkederne, samtidig med at erhverv der konkurrerer med udenlandske varer vil være mindre truet. Derfor lagde de fx midt i 80'erne et massivt pres på Reagan for at sænke Dollarens dengang meget høje værdi. Omvendt har den finansielle kapital en interesse i en stærk (værdifuld) Dollar, fordi amerikanske værdipapirer naturligvis er angivet i Dollars; stiger Dollaren kan der høstes en kapitalgevinst på det globale finansmarked. På det amerikanske marked er en stærk Dollar ensbetydende med ringe inflation ('værdifasthed'), hvilket især er til fordel for finanskapitalen; den er jo udlåner eller kreditor og ser derfor nødt til værdipapirernes værdi udhules.

Alt i alt har finanskapitalen en interesse i en restriktiv højrentepolitik, der prioriterer inflationsbekæmpelse; den produktive kapital og de lønarbejdere, der er direkte afhængig af beskæftigelse her, har derimod en interesse i en mere ekspansiv lavrentepolitik, der kan give økonomisk vækst og beskæftigelse, selv om dette indebærer risiko for inflation. Samtidig har de to kapitaltyper en fællesinteresse i at systemet som sådan trives, dvs. at der er en god økonomisk vækst, for i modsat fald vil også finanskapitalen rammes af udlånsproblemer; overfor det offentlige er der også en fællesinteresse i deregulering og lav beskatning af kapitalindkomster.

Den nyliberale periode efter 1980 har i markant grad favoriseret finanskapitalens interesser. Inflationen har været historisk lav i den vestlige verden, og som vi så i Kapitel 2 er realrenten øget betydeligt, både generelt i den vestlige verden og specielt i USA. Den finansielle deregulering har givet mere konkurrence, men åbenbart mere mellem efterspørgerne af lån – herunder staterne – end mellem udbyderne. Renteniveauet skifter naturligvis med konjunkturerne. Under højkonjunkturen i 2. halvdel af 90'erne lå det højt, mens krisen i 2001-02 foranledigede Fed til at sænke renten markant, fra 6,5% i januar 2001 til 1,0% i begyndelsen af 2003; igennem 2005 har Fed atter øget renten. Normalt er en høj rente associeret med en stærk Dollar (fordi et gunstigt afkast øger efterspørgslen efter dollarværdier), og Dollarens værdi har da også bevæget sig parallelt med renten: stærk Dollar fra 1995, svækkelse 2002-04 og styrkelse i 2005.

Lad os nu betragte den økonomiske politik, der har været ført af republikanske og demokratiske præsidenter siden 1980.

Når det gælder renten og Dollaren er der ingen klar forskel, af den simple grund at renten og dermed dollarkursen reguleres – så vidt dette er muligt – af Federal Reserve, der nyder en betydelig uafhængighed af politikerne, om end den ikke er helt så uafhængig som den Europæiske Centralbank, og ikke som denne alene er forpligtet til at bekæmpe inflation. Reagan's første periode 1981-85 var karakteriseret ved 'tight money', med en voldsom stigning i renten og Dollarens værdi, hvilket affødte en dyb recession i 1981; men denne politik var indledt et års tid forinden, under Carter, af den nye leder af Federal Reserve, Paul Volcker. Midt i 80erne havde politikken ledt til så store problemer for den produktive kapital, især den eksportorienterede, at Reagan var nødt til at arbejde for lavere rente og billigere Dollar. Det skete i Plaza-aftalen med EU og Japan, hvorefter renten og Dollaren faldt og erhvervslivet kom til hæfterne igen. Under Clinton (1993-2001) steg renten og Dollaren jævnt, men det var lige så meget Greenspan's ansvar,³ – om nogens, for holdningen til Dollaren var 'benign neglect', dvs. man overlod i vid udstrækning fastlæggelsen af værdien til finansmarkedet.

På andre punkter er der imidlertid en klar forskel mellem republikanerne Reagan og Bush Junior på den ene side og demokraten Clinton på den anden. Parallellen mellem Reagan og Bush er faktisk slående. Begge gennemførte store skattelettelser og indledte en kraftig oprustning, og selv om også begge reducerede de sociale udgifter, blev nettoresultatet et stort underskud på statsbudgettet både i 80erne og efter 2001. Her var Clinton's politik den modsatte. Hans første prioritet var at nedbringe det offentlige underskud, hvilket lykkedes over al forventning, især takket være højkonjunkturen i anden halvdel af 90erne, der gav højere skatteindtægter og lavere sociale udgifter, men også fordi regeringen øgede skattesatserne for de rige og selskaberne marginalt samtidig med at udgifterne til militær blev reduceret kraftigt ('fredsdividenden' efter den Kolde Krig). Clinton ville gerne forsvare de sociale programmer, men hans forslag om en stor reform af sundhedsvæsenet led skibbrud i Kongressen og i 1994 fik republikanerne under Newt Gingrich kontrol med denne; derfor måtte Clinton i 1996 bøje sig og afskaffe hjælp til fattige børnefamilier ('Aid to Families with Dependent Children'), en krumtap i velfærdsstaten.

Demokraternes kerneområder er østkysten og vestkysten, hvor hhv. finanskapitalen og den moderne IT-sektor er baseret, og det siges gerne at Clinton havde stærke forbindelser til netop disse kapitalfraktioner samt generelt til de internationalt orienterede dele af det amerikanske erhvervsliv. Republikanerne, derimod, vinder normalt de fattigere stater i midten og i syden, hvor landbrug og den mere gammeldags industri især holder til, og Bush associeres gerne med disse sektorer plus – ikke mindst – militær- og olieindustrien.

Deres politik bekræfter til dels disse hypoteser.

Clinton gjorde en stor indsats for at fremme finanskapitalens interesser. Det var i hans tid at de store finansielle dereguleringer fandt sted, især afskaffelsen i 1999 af adskillelsen mellem traditionelle banker og investeringsbanker, som gavnede de store banker, med CitiGroup i spidsen, så meget, og det var hans finansminister, Rubin, der i forbindelsen med den Østasiatiske finanskrisen i 1997/98 – med IMF som redskab – fik åbnet lande som Sydkorea og Thailand for amerikanske kapitalinteresser.⁴ Videre var Clinton en energisk fortaler for frihandel (bortset fra videnssektoren med dens patenter), hvilket harmonerer med interesserne hos den internationale produktive kapital (de multinationale selskaber).

Bush har ikke været slet så ivrig efter at lette handel og kapitaloverførsler, især ikke hvis det medfører internationale forpligtelser for USA; han har forhøjet landbrugsstøtten (der som i EU overvejende går til den agro-industrielle kapital), og han provokerede EU og Asien ved at beskytte den trængte stålindustri med en ekstratold. Der kan også anes en vis ubekymrighed overfor Dollarens fald frem til 2005, måske fordi en svag Dollar beskytter de importkonkurrerende selskaber, som Bush er mere knyttet til end demokraterne. Og mens

Clinton investerede megen politisk kapital i vedtagelsen af NAFTA, har Bush ikke gjort meget for at realisere planerne om at udvide dette frihandelsområde til hele Latinamerika, faktisk er han blevet kritiseret for at nedprioritere relationerne til dette område. Videre har Bush's oprustningspolitik naturligvis fremmet militærindustriens interesser, ligesom energipolitikken klart har favoriseret olieindustrien, fx ved at tillade boreri i Alaska.

Disse forskelle skal ikke overbetones. I historisk perspektiv er de marginale i forhold til det store brud omkring 1980. Reagan eller Clinton, Clinton eller Bush: Det offentlige kontrol med selskaberne og den finansielle sektor er kontinuerligt blevet reduceret, og korrupsionsskandalerne i 2003/03, med Enron og WorldCom i spidsen, foranledigede ikke Bush-administrationen til effektivt at stramme reglerne.

Det er en udbredt opfattelse at det amerikanske erhvervsliv altid har været friere stillet end det europæiske, men det er forkert. Depressionen i 30'erne affødte Roosevelts New Deal, der lagde faste rammer for både den produktive og finansielle kapital. Der blev holdt øje med at selskaberne ikke udnyttede en monopolstilling, og de fik ikke automatisk lov til at *blive* monopoler (eller oligopoler) ved at fusionere eller overtage mindre konkurrenter. De restriktioner er nu stort set faldet bort.

Tilsvarende indførtes under New Deal en række grænser for finanskapitalen for at mindske risikoen for spekulation og ulovligheder. Koncentration af den finansielle magt blev imødegået gennem to forbud: En bank skulle holde sig til sin egen stat, dvs. den måtte ikke ekspandere til at blive landsdækkende; og der var vandtætte skodder mellem almindelige banker ('commercial banks'), som ikke måtte handle med værdipapirer, og så 'investment banks', der tog sig af disse forretninger, men under skarpt opsyn. Videre var der fx regler for hvilke rentesatser, bankerne måtte operere med.

I den nyliberale periode efter 1980 betragtes alle sådanne indgreb som 'finansiel undertrykkelse' og de er nu blevet ophævet, den nævnte adskillelse mellem de to typer banker – som nævnt – af Clinton. Videre har demokrater og republikanere været enige om at deregulere selskaberne, således at monopolkontrollen stort set er indstillet og alle fusioner og overtagelser godkendes.

Konklusion

Trods republikanernes små-manipulationer i Florida ved præsidentvalget i november 2000 og trods deres ændringer af valgkredsene til egen fordel ved valg til Kongressen, kan der ikke stilles spørgsmålstegn ved at USA er et demokrati. Der er politisk frihed idet enhver kan ytre sig og stemme som vedkommende vil, der er politisk lighed (almen og lige valgret), og det er flertallet, der bestemmer, med respekt for mindretallets rettigheder.⁵

Men som vi har set er det en særlig type demokrati.

Det har mange træk til fælles med et *liberalt demokrati*, hvor politisk demokrati kombineres med økonomisk frihed, forstået som markedsøkonomi. Kernen i liberalt demokrati er at politikerne blot skal fastlægge rammerne for de private agents økonomiske dispositioner, og det ideal har USA nærmet sig i de sidste årtier gennem den omfattende deregulering af erhvervslivet. Men hvor det liberale demokrati er præget af de økonomiske agents defensive holdning til de politiske magthavere ('Government should get out of Business'), er den amerikanske model karakteriseret ved langt mere offensive økonomiske magthavere. Snarere end at minimere staten søger de at bruge denne til fremme af selskabernes og fondenes interesser ('Business should get into Government'). Derfor er betegnelsen *kapitalistisk demokrati* adækvat.

Et kapitalistisk demokrati kommer i flere former. Den mest ekstreme form kender vi fra Italien og Thailand, hvor landets største og mest dominerende kapitalist bliver valgt til

regeringsleder og derefter udnytter denne politiske magt til personlig berigelse, enten ved korrupktion eller ved at tilpasse lovgivningen. Madagascar er et andet eksempel, men her kan det siges at være en fordel at landets 'yoghurt-konge' – Marc Ravalomanana – i 2002 overtog regeringsmagten, for mens den tidligere leder havde et mere perifert forhold til landets erhvervsliv og derfor satsede på at føre værdierne ud af landet, er den nye leder en produktiv kapitalist med en interesse i at det går godt for dette erhvervsliv; derfor har han fx forbedret infrastrukturen.

USA er en mere moderat form for kapitalistisk demokrati. Skønt præsidenten og de øvrige politiske ledere, herunder fra oppositionen, er nødt til at prioritere kapitalens interesser over øvrige interesser, og skønt man ofte kan konstatere at toplederne favoriserer de selskaber og brancher, som de selv er knyttet til (fx Cheney og Halliburton), er der i det amerikanske system garantier på plads, der normalt forhindrer den direkte varetagelse af personlige økonomiske interesser. Mens Berlusconi er *identisk* med en dominerende kapitalgruppe, er Bush *repræsentant* for hele den amerikanske kapital. Den nødvendige balancegang mellem mange hensyn – især modsætningen mellem den produktive og finansielle kapitalens interesser – udelukker at han énøjjet kan varetage de interesser, som han selv og hans umiddelbare bagland har (olien). Forsøger han noget sådant, vil magtfulde lobbyister og deres støtter i Kongressen gå til modangreb. Det amerikanske system har indbygget en række 'checks and balances', altså en magtfordeling mellem Præsident, Kongres og Højesteret, som sigter på at forhindre hvad 'the Founding Fathers' frygtede mest af alt, nemlig tyranni. Derfor er det usandsynligt at vi vil se en Berlusconi-type som præsident i USA.

NOTER

¹ Bush, Cheney og kabinetsministrene har en samlet formue på mellem \$149 millioner og \$434 millioner (Cheney alene er god for mellem \$21 og \$70 millioner, mens den tidligere finansminister O'Neill havde en formue på mellem \$54 og \$111 millioner), jf. Altman 2004, s. 43.

² En undersøgelse fra 1995 viser at bidrag til de to politiske partier fra 'ideologiske grupper' var så små som 0,3-1% af alle lobby-donationer. Republikanerne og Demokraterne modtog hhv. 0,3% og 6% af deres penge fra fagbevægelsen (Cox/Skidmore-Hess 1999, ss. 211f).

³ Geenspan advarede først mod boblen i Wall Street ('irrational exuberance'), men understøttede den senere med henvisning til at kursstigningerne *ikke* var en boble, men realøkonomisk begrundet i den såkaldte New Economy, der skulle være krisefri; det dementerades i 2001. Boblen betød en massiv strøm af udenlandsk kapital til Wall Street, altså øget efterspørgsel efter Dollars, hvilket styrkede dens værdi.

⁴ Jv. Lundkvist 2001, ss. 40ff, for en nærmere redegørelse. – I 1997 ejede udenlandske investorer 12% af de sydkoreanske aktier, i 2004 44%; bilindustrien, IT og finans er nu udenlandsk kontrolleret (Crotty/Lee 2005).

⁵ En nærmere analyse af relationen mellem disse tre konstitutive egenskaber ved demokratiet kan findes i Lundkvist 2004, Kapitel 41.